

בש"פ 8151/18 - מדינת ישראל נגד ברק אברמוב

בבית המשפט העליון
בש"פ 8151/18

לפני: כבוד השופט י' עמית

המבקשת: מדינת ישראל

נגד

המשיב: ברק אברמוב

בקשת רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי
מרכז לוד בתיק ע"ח 31652-10-18 שניתנה ביום
4.11.2018 על ידי כבוד השופט ע' קובו

תאריך הישיבה: ב' בשבט התשע"ט (8.1.2019)

בשם המבקשת: עו"ד אבי וסטרמן
בשם המשיב: עו"ד שחר חצרוני, עו"ד שילה ענברו עו"ד שלי גבאי

החלטה

עניינה של הבקשה שלפנינו בשאלה אם קיימת קטגוריה של רכוש שלא ניתן להורות על חילוטו הזמני לצורך חילוט "בשווי עבירה".

בקשה למתן רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופט ע' קובו) בע"ח 31652-10-18 מיום 4.11.2018, בה נתקבל בחלקו ערר שהגישה המבקשת על החלטת בית משפט השלום בראשון לציון (כב' השופט ג' אבנון) בה"ת 51738-08-18 מיום 7.10.2018, בה נקבע כי על המבקשת להשיב למשיב חלק מן הרכוש שנתפס.

1. כנגד המשיב מתנהלת חקירה בחשד לעבירות כלכליות שונות. ביום 26.6.2018 הוצאו צווי חיפוש ותפיסת רכוש על ידי בית משפט השלום בראשון לציון, המתירים למשטרה לערוך חיפוש ולתפוס "כל מסמך או חפץ הדרושים לחקירה, לרבות [...] (ההדגשה הוספה -י"ע).

ביום 2.7.2018 נערך חיפוש בביתו של המשיב וברכבו, ונתפסו בין היתר שלושה שעוני יד; רכב מסוג "מרצדס" השייך למשיב; עגיל יהלום; כסף מזומן בשווי של כחצי מיליון ₪ ופריטים נוספים. הרכוש נתפס על מנת לאפשר חילוט עתידי ב"שווי עבירה", לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון). נספר לקורא כי היקף העבירות המיוחסות למשיב נאמד ב-3.3 מיליון ₪; שווי התפוסים עומד על כ-1.5 מיליון ₪; השעונים מוערכים בסכום של 282,410 ₪ והרכב מוערך בסכום של 661,000 ₪.

2. ביום 26.8.2018 פנה המשיב לבית משפט השלום בבקשה לשחרר את התפוסים. במקביל, ביום 29.8.2018 ובעקבות ההחלטה התקדימית בבש"פ 4526/18 אלוביץ' נ'מדינת ישראל (5.8.2018) (להלן: עניין אלוביץ'), פנתה משטרת ישראל לבית משפט השלום בבקשה למתן צו הוראה לעשייה בחפצים שנתפסו, וביקשה כי תיעשה ביקורת שיפוטית בדיעבד על תפיסת החפצים, שקיומם לא היה ידוע למבקשת בטרם ביצע התפיסה. בית משפט השלום נעתר באותו היום לבקשה, במעמד צד אחד, ואישר את תפיסת הרכוש בשווי (צ"א 58160-08-18, כב' השופט ע' מיכליס).

בהמשך, הצדדים הגיעו להסכמות מסוימות, העגיל שנתפס הוחזר למשיב עוד קודם לדיון, והמחלוקת נותרה ביחס לתפיסת שלושת השעונים, הכסף המזומן ומכשיר הטלפון הנייד. המחלוקת נסבה גם על תפיסת רכב ה"מרצדס", משום שלטענת המשיב המדינה לא ביקשה את תפיסתו הפיזית, אלא אך את רישומו ועיקולו לטובת מדינת ישראל.

החלטת בית המשפט השלום

3. כזכור, ביום 26.8.2018, ועוד קודם להחלטת השופט ע'מיכליסשניתנה ביום 29.8.2018 במעמד צד אחד, הגיש המשיב בקשה לשחרור התפוסים. בקשה זו נדונה ביום 2.10.2018 בבית משפט השלום. בהחלטתו מיום 7.10.2018 קבע בית המשפט (כב' השופט ג' אבנון) כי הנימוקים שעמדו בבסיס ההחלטה בעניין אלוביץ' בכל הנוגע לתפיסת התכשיטים רלוונטיים גם למקרה דנן, מאחר שהשעון שנתפס בבית המשיב היה מונח על שידה שליד מיטתו, וחרף שוויים הנכבד של השעונים, נראה כי מדובר בפריטים המשמשים את המשיב בשגרה, ולא מדובר במי שהחזיק אוסף גדול של שעונים לצורכי השקעה. בנוסף, השוטרים שביצעו את החיפוש הסירו עגיל יהלום מאוזנו של המשיב (אין חולק כי בהמשך, הוחזר העגיל ביוזמתה של המשטרה). בית המשפט קבע כי התנהלות המדינה הייתה כרוכה בהשפלת המשיב, דבר המטה את הכף גם להשבת השעונים.

בית משפט השלום התייחס לטענות הצדדים בעניין תפיסת הרכב, ופסק כי ההחלטה בעניין אלוביץ' לא שינתה את המצב המשפטי, לפיו היה על המדינה לבקש בצו במפורש תפיסה פיזית של הרכב, בעוד שבצו נתבקש רק רישום של עיקול ושעבוד על הרכב. לפיכך, בית משפט השלום הורה על השבת הרכב. לעומת זאת, בית המשפט הכשיר את תפיסת הכסף המזומן בבית המשיב, וקבע כי יש טעם בהכשרת תפיסתו, וזאת על מנת לאפשר חילוט בתום ההליך

הפלילי, ככל שיוגש כתב אישום נגד המשיב והוא יורשע.

בענין פניית המשטרה לבית המשפט על מנת להכשיר בדיעבד את תפיסת הרכוש, קבע בית המשפט כי על אף שטרם ניתנה החלטה מחייבת של בית המשפט העליון באשר לאופן שבו יש לפנות לבית המשפט בבקשות מהסוג הזה, דומה כי "דרך המלך" היא קיום דיון במעמד שני הצדדים, ולא במעמד צד אחד.

לא נתקרה דעתה של המדינה, והיא הגישה על החלטה זו ערר.

החלטת בית המשפט המחוזי

4. בית המשפט המחוזי נעתר לערר באופן חלקי, וקבע כי בדומה לענין אלוביץ', גם כאן התפיסה הייתה כרוכה באי חוקיות משום שהמשטרה לא פנתה לבית המשפט עובר לביצוע התפיסה בבקשה לקבל צו מתאים. הדברים נכונים במשנה תוקף לגבי תפיסת הרכב, שלמרות שהמשטרה ידעה על קיומו, ביקשה "תפיסה ברישום" בלבד, אך בפועל תפסה פיזית את הרכב.

5. בית המשפט המחוזי פסק כי הכשרת התפיסה באמצעות קיום ביקורת שיפוטית בדיעבד, במעמד צד אחד, לא הצליחה לרפא את אי החוקיות שנפלה בתפיסה. לפיכך, נקבע כי יש לעבור ולבחון מהו הסעד האופרטיבי המתאים למקרה. בית המשפט המחוזי ערך הבחנה בין תפיסת הרכב לבין תפיסת השעונים, ומאחר שעניינה של בקשה זו מתמקד בשעונים, אביא את דברי בית המשפט כלשונם:

"באשר לשעונים, יש לשוב ולהפנות לדברי כב' השופט עמית אשר קבע כי 'קשה להלום כי בית המשפט היה מתיר בצו, במסגרת חקירה, חילוט של תכשיטים אישיים ושעונים'. כלומר, המסקנה מענין אלוביץ' הינה שככלל אין מקום להוציא צו תפיסה של שעונים אישיים לצורך חילוט 'רכוש בשווי', וזאת במובחן מרכוש שהושג בעבירה. במקרה דנן, מדובר בשעונים אישיים של המשיב, כאשר השעון היקר שבהם, נתפס לטענתו על השידה הסמוכה למיטתו, ואין בידי המשטרה ראייה לסתור טענה זו (הואיל ובדוח החיפוש נרשם ששלושת השעונים נתפסו בחדר השינה של המשיב, ללא פירוט). בנסיבות אלה, הסבירות שהשעונים יחולטו בתום ההליך נמוכה, ולפיכך לא נפלה שגגה בהחלטת בית המשפט קמא אשר הורה יש להורות על שחרורם. עם זאת, וכדי שלא לייתר שום אפשרות לחילוט עתידי, אשר ייקבע על-ידי בית המשפט בהליך העיקרי, ככל שיוגש, יש להותיר בידי המשטרה ערבויות מסוימות, שאינן כוללות הפקדה או ערבות בנקאית" (הדגשות במקור -"ע).

לאור האמור, הורה בית המשפט להחזיר את השעונים למשיב בכפוף להעמדת הערבויות הבאות: התחייבות עצמית בסך של 282,410 ₪; איסור ביצוע דיספוזיציה בשעונים, לרבות מכירת או הענקתם ללא תמורה; ביטוח השעונים מפני כל גניבה, אובדן או נזק, בשווי 282,410 ₪, אשר ישועבד לטובת המדינה. לגבי הרכב, הורה בית המשפט כי הוא יוחזר בכפוף לתנאים הבאים: התחייבות עצמית בסך של 661,000 ₪; ערבות צד שלישי בסכום זה; והפקדה במזומן או בערבות בנקאית בשווי של 15% מערך הרכב (מחצית מהמקובל).

ושבו, לא נתקררה דעתה של המדינה, והיא הגישה את הבקשה שלפניי.

בקשת רשות הערר

6. בקשת המדינה מתמקדת בכך שבית המשפט המחוזי יצר קטגוריה נפרדת של רכוש שלגביו אין ליתן צווי תפיסה ולגביהם חלה "חסינות תפיסה". לגישתה, הדבר עומד בסתירה להחלטה בעניין אלוביץ', ועלול ליצור קטגוריות רכוש נוספות בעתיד, אשר "חסינות" מפני תפיסה. לשיטת המבקשת, החלטת בית המשפט המחוזי פוגעת ביכולת לתפוס נכסים לצורך חילוט "בשווי", ופוגעת במאבק שמנהלות הרשויות בתופעה של הלבנת הון. לשם הבהירות, המבקשת חזרה והדגישה כי טענתה מתמקדת בכך שבית המשפט המחוזי יצר כלל משפטי חדש, להבדיל מיישום לא נכון של ההחלטה בעניין אלוביץ'.

עוד נטען כי בעניין אלוביץ' הטעם שעמד בבסיס ההנחיה להשיב את השעון היה נעוץ בכך שהוא נתפס על גופו של המבקש. לעומת זאת, ההחלטה של בית המשפט המחוזי התעלמה מנסיבות התפיסה ושללה את שיקול דעת הערכאה שבסמכותה להוציא צווי תפיסה ביחס לשעונים אישיים.

7. לטענת המשיב, המקרה אינו מצדיק דיון ב"גלגול שלישי". לשיטתו, העובדות "זהות לעובדות הרלוונטיות בעניין אלוביץ', ועל כן אין הצדקה [...] להותיר על כנה את תפיסת השעונים במקרה של המשיב, בבחינת יחס שווה אל שוים". נטען, כי החלטת בית המשפט קמא מאזנת בין האינטרסים, שכן התנאים שנקבעו יאפשרו את חילוט השעונים בסוף הדרך, ככל שתתקבלנה טענות המבקשת בהליך העיקרי. במקרה דנן הצו לא כלל אפשרות של תפיסת רכוש "בשווי", ואין זה ראוי לתפוס בצו, לא כל שכן ללא צו, שעונים אישיים לצורך חילוט בעילה זו.

דיון והכרעה

8. המקרה דכאן מוכיח כי עד להחלטתי בעניין אלוביץ', אכן הייתה קיימת פרקטיקה של תפיסת רכוש לצורך חילוט "בשווי", ללא הסמכה מפורשת בצו החיפוש. בעקבות ההחלטה בעניין אלוביץ', נעשתה עבודת מטה בה נטלו חלק המשטרה והפרקליטות, ובוצעה רביזיה בנושא, שבאה לידי ביטוי בשינוי בנהלים. כיום, במסגרת הבקשה לצו חיפוש ותפיסה לצרכי חקירה, מתבקש בית המשפט להורות במפורש גם על תפיסה של רכוש לצורך חילוט עתידי, תוך פירוט הרכוש שתפיסתו מתבקשת.

אכן, מדובר בשינוי מבורך, אך כזה המצריך גם יתר תשומת לב ומודעות מצד השופט החותם על הצו. על השופט לקחת בחשבון כי החיפוש והתפיסה אינם מצומצמים רק לצרכי חקירה, וכי תיתכן גם תפיסה לצורך הבטחת חילוט עתידי "בשווי", על כל המשתמע מכך.

9. בעניין אלוביץ' עמדתי על כך שייתכנו מצבים חריגים בהם יתעורר צורך חיוני ודחוף לתפיסת רכוש בשווי אף ללא

צו, כגון תפיסה של סכום כסף נכבד, וכי במקרה כאמור ניתן לתפוס את הכסף "בכפוף לביקורת שיפוטית שתתבצע בדיעבד" (שם, פסקה 21). ואכן, במסגרת הנהלים החדשים, נקבע כי במקרים הנדרשים המשטרה תפנה לבית המשפט על מנת לאשר בדיעבד תפיסות רכוש שבוצעו בטרם מתן ההחלטה בעניין אלוביץ'. כך נעשה במקרה שלפנינו, בו פנתה המשטרה לבית המשפט השלום בבקשה לבחינת התפיסה בדיעבד (עגיל היהלום שהוסר מגופו של המשיב הוחזר עוד קודם לכן לאחר שהוגשה הבקשה להחזרת תפוסים).

גם על כך יש לברך, אולם לאחר החיפוש והתפיסה, לא הייתה כל הצדקה לנהל את הדיון במעמד צד אחד (מה עוד שכבר הייתה בקשה תלויה ועומדת להחזרת התפוסים). ואכן, המבקשת אישרה בחצי-פה כי הדיון בבית המשפט השלום היה צריך להיערך במעמד שני הצדדים, אך הדבר נעשה כפי שנעשה, מאחר שהיה מדובר במהלכים ראשוניים שנעשו בעקבות המשטר המשפטי החדש שיצרה ההחלטה בעניין אלוביץ'. בנסיבות אלו – מודה ועוזב ירוחם. מכל מקום, על מנת למנוע תקלות בעתיד, אבהיר כי צווי חיפוש ותפיסה מתבקשים ומתקבלים במעמד צד אחד בשלב החקירה הסמויה. ברם, לאחר שהצוים בוצעו, הסודיות והחשאיות נוכח החשש לשיבוש הליכי החקירה והחשש להברחת רכוש, כבר איבדו מטעמם. לכן, בקשה של המשטרה לאישור בדיעבד של תפיסה שנעשתה במהלך חיפוש, כאשר כבר אין דחיפות או חשש לסיכול התפיסה או לשיבוש החקירה, צריכה להיעשות במעמד שני הצדדים. ובקיצור, כפי שנקבע הן בבית המשפט השלום והן בבית המשפט המחוזי, משנתפס הרכוש כבר אין הצדקה לקיים דיון בעניינו במעמד צד אחד.

10. ולגופה של בקשה.

ענייננו בבקשה ב"גלגול שלישי" ואין בדעתי להתערב בתוצאה הקונקרטית ובתנאים המאוזנים שהושתו על ידי בית המשפט המחוזי להחזרת התפוסים למשיב. עם זאת, במישור העקרוני, אני סבור כי יש להיעתר לבקשה על מנת למנוע ספקות ואי הבנות בעתיד. אבהיר.

11. ההחלטה בעניין אלוביץ' התמקדה בשאלת חוקיות התפיסה ללא צו. אני סבור כי ניתן להסיק מהחלטה זו חסינות גורפת לחפצים מסוימים כמו שעונים או תכשיטים. אכן, קשה להלום כי בית משפט יתיר בצו לתפוס תכשיטים ושעונים על גוף החשוד לצרכי חקירה. אך אין להוציא מכלל אפשרות, כי כאשר ידוע מראש למשטרה, שהחשוד מחזיק תכשיטים יקרים בכספת או שהוא מחזיק באוסף שעונים יקרים, או שהוא עונד על גופו תכשיט/שעון יקר במיוחד – יתבקש בית המשפט להורות על תפיסתם בצו תפיסה וחיפוש לצרכי חילוט עתידי "בשווי". במקרה כאמור, על השופט נותן הצו לשקול אם ראוי ליתן צו כמבוקש, וזאת על פי מכלול הנתונים שלפניו.

אך גם כאשר הדבר מתבקש בצו החיפוש והתפיסה, על השופט לקחת בחשבון כי תפיסה לצורך חילוט "בשווי" של שעון יד או של תכשיט אישי על גוף החשוד, אינה עניין של מה בכך, ויש בה מֶמד של השפלה. לכן, על השופט לשקול היטב אם יש מקום לאשר בקשה לתפיסה מעין זו.

בעניין אלוביץ' עמדתי על כך שדרך המלך לתפיסה לצורך חילוט "בשווי" היא באמצעות צו חיפוש ותפיסה לפי

סעיף 23 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, הגם שייתכנו מצבים חריגים בהם יתעורר צורך חיוני ודחוף לתפיסת רכוש אף ללא צו. כך לגבי סכום כסף נכבד שנתגלה במהלך החיפוש, והדברים יכולים להיות נכונים גם לגבי תכשיטים ושעונים יקרים שנתגלו במהלך החיפוש. עם זאת, הסרת שעון או תכשיט מעל גופו של חשוד ללא צו, כרוכה בהשפלה, היא עלולה להוות פגיעה רגשית (ובפרט כאשר לתכשיט/שעון יש ערך רגשי) והיא גובלת בחיפוש על גופו של אדם או בכליו ללא צו חיפוש. לכן, תפיסת תכשיט או שעון על הגוף, ללא צו מראש, תיעשה במקרים חריגים ביותר, אם בכלל. כך, לדוגמה, כאשר מבצע החיפוש מתרשם כי מדובר בחפץ יקר במיוחד שעלול להיות מוברח על ידי החשוד, וכאשר על פני הדברים אין בנכסים התפוסים האחרים כדי להבטיח אפילו חלק קטן מהחילוט העתידי "בשווי". גם במקרה כאמור, הדברים צריכים להיעשות בתבונה וברגישות, ובכל מקרה של תפיסה החורגת מהצו, יש לפעול לאישור בדיעבד של התפיסה, בדיון שיערך בנוכחות שני הצדדים.

12. סוף דבר שהבקשה נדחת ככל שהיא נוגעת לעניינו הקונקרטי של המשיב. אך במישור העקרוני, וככל שהדבר נצרך, מצאתי להבהיר ולהסיר ספקות, כי בהחלטה בעניין אלוביץ' לא ניתנה לסוגים מסוימים של רכוש "חסינות" מפני תפיסה לצורך חילוט עתידי "בשווי". עם זאת, חשוב לחזור ולהדגיש את שנאמר בעניין אלוביץ', כי דרך המלך לתפיסה כאמור היא על ידי הוצאת צו מתאים.

ניתנה היום, ז' בשבט התשע"ט (13.1.2019).

ש ו פ ט